

Г. В. Михайленко,
здобувач кафедри державного управління
та менеджменту ХарРІ НАДУ

СУЧАСНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Розкрито сутність суб'єктно-об'єктних відносин у системі державного управління, проаналізовано підходи до його визначення з позиції права, соціології та управління, запропоновано його нове трактування з урахування трансформації відносин між владою і суспільством.

Ключові слова: система, суб'єкт і об'єкт державного управління, суб'єктно-об'єктні відносини, влада, підпорядкування.

Демократизація суспільних відносин у нашій державі кардинально змінює підходи до організації діяльності владних інститутів, від якісної й результативної роботи яких залежить стан управління економічними, соціальними та політичними процесами в суспільстві. Це зумовлює необхідність проведення ґрунтовних досліджень суб'єктно-об'єктних відносин, що складаються між органами влади на різних рівнях управління та в їх внутрішньому середовищі.

Питання формування і реалізації відносин у сфері державного управління здавна привертало увагу дослідників у галузі, права, психології, соціології та управління. У різні часи їх окремі аспекти розглядали В. Авер'янов, Г. Атаманчук, В. Афанасьєв, В. Бакуменко, Д. Бахрак, В. Белов, Ю. Битяк, М. Вебер, Е. Гіденс, В. Дерещ, Ю. Козлов, Б. Курашвілі, Н. Мельтюхова, Н. Миронова, Л. Набока, Н. Нижник, Г. Одінцева, Г. Петров, Ю. Тихомиров, С. Хан та ін. Протягом останніх років науковий інтерес до цієї проблематики зростає. Однак сьогодні практично відсутні розробки, які б розкривали сутність і властивості суб'єктно-об'єктних відносин у системі державного управління, особливості їх прояву в окремих сферах і галузях життєдіяльності суспільства.

Мета статті полягає в поглибленні змісту поняття “суб'єктно-об'єктні

відносини” на основі узагальнення існуючих наукових підходів до його формулювання.

Загальновідомо, що будь-яку систему, яка самоуправляється, можна розглянути в єдності двох підсистем: суб'єкта (керуючої підсистеми) та об'єкта управління (керованої підсистеми), які постійно взаємодіють. У системі державного управління суб'єкт управління може бути представлений органом влади, установою, підрозділом апарату управління чи посадовою особою, які виробляють і ухвалюють державно-управлінські рішення щодо здійснення цілеспрямованого керуючого впливу на підпорядковані об'єкти управління з метою зміни їх стану або поведінки чи регулювання певних процесів і відносин у різних сферах суспільної життєдіяльності. А об'єктом державного управління може бути суспільство в цілому, адміністративно-територіальні утворення, процеси, відносини у різних галузях, сферах діяльності, організації, колективи, окрема людина, на які спрямована керуюча, організуюча та контролююча діяльність відповідних суб'єктів управління [17, с. 48].

На думку В. Малиновського, головною рисою суб'єкта державного управління є наявність у нього певної компетенції і владних повноважень, які дають змогу втілювати свою волю у формі управлінських рішень, керівних команд, обов'язкових до виконання. Владний вплив, що здійснюється суб'єктом на об'єкт управління, дозволяє підпорядковувати волю і діяльність останнього волі першого, що в окремих випадках є необхідним для досягнення цілей і вирішення завдань, визначених суб'єктом управління. Відповідно об'єкт державного управління зобов'язаний підкорятися владній волі суб'єкта і в обов'язковому порядку виконувати його рішення [12, с. 22]. Поряд з цим В. Афанасьєв зазначає, що склад суб'єкта управління, його структуру та функції визначають характер і зміст діяльності об'єкта управління. Чим вищою є відповідність суб'єкта об'єкту, тим ефективніше здійснюватиметься управління системою. Адже відображаючи об'єкт управління, враховуючи його специфіку, структурні й функціональні

особливості основне завдання суб'єкта управління полягає в тому, щоб створювати умови для оптимального функціонування та розвитку не тільки об'єкта, а й системи в цілому [4, с. 158-159].

Існують різноманітні форми впливу суб'єкта на об'єкти управління. Він може здійснюватися через:

- прямий (безпосередній) вплив (наказ, доручення, завдання), що ґрунтується на владі суб'єкта управління, а також зовнішньому примусові;
- мотиви і потреби, тобто стимулювання бажаної поведінки та діяльності;
- систему цінностей (виховання, освіти, інформацію);
- оточуюче соціальне середовище (зміну умов праці, статусу в організаціях, форми кооперації діяльності) тощо.

Відносини, які виникають між суб'єктом і об'єктом у системі державного управління, завжди є державно-владними, мають правову форму та реалізуються через прямі й зворотні зв'язки [8, с. 34-35]. Прямі зв'язки характеризують безпосередній управлінський вплив, що доводиться до керованого об'єкта через структури, функції, методи, рішення; реалізується тільки через людину в керованому об'єкті; забезпечує для суспільства, в якому існує багато соціальних сил та інтересів, узгодженість, спокій, гармонізацію відносин, поступальний розвиток; не суперечить широкій автономії (свободі, самостійності) компонентів державного управління та встановленню між ними змістовних горизонтальних взаємозв'язків. Зворотні зв'язки можуть бути як об'єктними, так і суб'єктними. За допомогою об'єктних зворотних зв'язків надходить інформація про адекватність сприйняття управлінського впливу; визначається дійсна роль суб'єкта управління у функціонуванні та розвитку керованої системи; складається уявлення про ефективність управління об'єктом; формується ступінь обізнаності керуючої системи щодо стану керованої. У той час як суб'єктні зворотні зв'язки характеризують доцільність внутрішньої організації керуючої системи; визначають раціональність діяльності органу управління в

цілому та його окремих підрозділів; дають можливість побачити, зрозуміти та оцінити реакцію кожного нижче розташованого рівня управління на дії вищого керівництва; можуть створювати на якийсь час удаване враження шляхом викривлення інформації, прямого обману, корупції; поєднані з об'єктними зв'язками, нібито вмонтовані в них, забезпечують надійну взаємодію держави з керованими системами [14, с. 12].

Аналіз наукової літератури показує, що ґрунтовних досліджень, присвячених виявленню сутності та змісту суб'єктно-об'єктних відносин, з'ясуванню їх характерних особливостей та форм реалізації, практично немає. У переважній більшості робіт цей тип відносин розглядається як різновид управлінських, державно-управлінських чи адміністративно-правових. Науковці використовують різні трактування для визначення поняття “суб'єктно-об'єктні відносини”. Наприклад, Ю. Тихомиров розглядає взаємодію суб'єкта і об'єкта управління як рушійну силу управління. Адже саме внаслідок їх органічного поєднання з'являється імпульс, що породжує “управлінську реакцію”, свідомий вплив керуючої підсистеми на керовану [18, с. 40]. На думку В. Афанасьєва, суб'єктно-об'єктні відносини – це складні відносини, що формуються між людьми, різноманітними соціальними колективами у процесі здійснення управлінської праці [4, с. 145]. С. Хан суб'єктно-об'єктними відносинами вважає такі управлінські відносини, які виникають у процесі здійснення управлінських функцій по вертикалі (між вищими і нижчими рівнями управління) як у внутрішньому середовищі системи, так і за її межами [20]. Тобто вченим наголошується на ієрархічній структурі управлінських відносин, на можливості існування взаємодії не тільки у внутрішньому середовищі конкретної організації (наприклад, між керівником і підлеглим), а й між підсистемами та системою більш високого порядку (наприклад, між центральними і місцевими органами влади). Крім того, ним акцентується увага на тому, що відносини всередині підсистем суттєво впливають на стан системи в цілому, оскільки у процесі взаємодії компонентів у внутрішньому

середовищі підсистем відбувається практична реалізація управлінських команд, які надходять від підсистем більш високого порядку. Тому ієрархічність є визначальною характеристикою структури управлінських відносин, що ґрунтується на субординації, тобто підпорядкуванні структурних підрозділів.

Авторський колектив під керівництвом Г. Одінцової теж характеризує суб'єктно-об'єктні відносини як безпосередньо управлінські відносини, які виражають на різних ієрархічних рівнях сутність управління – підпорядкування, оскільки у процесі їх реалізації суб'єкт управління прогнозує і планує діяльність об'єкта, створює умови для організації його праці, здійснює контроль і розподіл результатів. І хоча у процесі підготовки управлінського рішення брати участь можуть обидві сторони відносин, втім відповідальність за його виконання покладається саме на суб'єкт управління [19, с. 9]. Цю думку підтримує і Н. Мельтюхова, яка зазначає, що суб'єктно-об'єктні відносини – це вертикальні відносини, які безпосередньо відбивають стосунки між суб'єктом і об'єктом та разом із горизонтальними відносинами розкривають зміст управлінської діяльності, а саме: формування вимог до обсягу, часу, якості робіт, передачу їх на рівень виконання і отримання інформації щодо результатів праці, оцінку її, коригування вимог і т. ін. за циклом [13, с. 50]. Таким чином, суб'єктно-об'єктні відносини можна розглядати як управлінські відносини, що ґрунтуються на субординації, тобто адмініструванні, розпорядництві, з одного боку, і підпорядкуванні, виконавській діяльності, з іншого. Відносини субординації можуть складатися як між керівниками й виконавцями, так і між керівниками різних рівнів управління.

Усі вищенаведені визначення розкривають сутність суб'єктно-об'єктних відносин, які переважно складаються між елементами (підсистемами) у внутрішньому середовищі системи державного управління. В. Бакуменко дає визначення суб'єктно-об'єктних відносин більш широко. Вчений трактує їх як “відносини, що охоплюють організацію і

функціонування суб'єктів управління (керуючих систем), структуру їх взаємозв'язків із суспільною системою, а також компоненти останньої, які створюють у взаємозв'язку структуру об'єкта управління й безпосередньо сприймають державно-управлінські впливи" [5, с. 684], тобто характеризує їх як взаємостосунки держави і суспільства. І, розглядаючи структуру цього виду відносин, вказує на обов'язкову присутність трьох елементів: суб'єкта управління (державного органу, посадової особи, учасника управління), управлінського впливу, що створюється та реалізується ним, і об'єктів впливу у вигляді, головним чином, діяльності організацій, установ, підприємств, окремих громадян.

У зв'язку з цим цікавою є точка зору фахівців у галузі права, які розглядають суб'єктно-об'єктні відносини як адміністративно-правові, тобто урегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які складаються у сфері виконавчої влади [1]. Ці відносини мають певні особливості:

– формуються у сфері управління, тобто повсякденній практичній реалізації завдань і функцій держави щодо здійснення управління господарським, соціально-культурним будівництвом, адміністративно-політичною сферою та іншою управлінською діяльністю;

– однією зі сторін у відносинах обов'язково є суб'єкт адміністративної влади (орган виконавчої влади, посадова особа чи громадська організація, наділена державно-владними повноваженнями);

– можуть виникати за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, при чому згода іншої сторони не є обов'язковою умовою їх виникнення;

– мають особливий зв'язок між учасниками, один із яких має право вимагати від іншого такої поведінки, яка передбачена адміністративно-правовою нормою;

– орган управління зобов'язаний реалізувати свої матеріально-правові та процесуальні права, тобто його права є одночасно і обов'язком суб'єкта

адміністративно-правових відносин;

– порушення однією зі сторін своїх обов'язків зумовлює її відповідальність не перед іншою стороною, а перед державою в особі її компетентних органів;

– суперечки, що виникають між сторонами вирішуються як в адміністративному, так і в судовому порядку;

– адміністративні правовідносини є владними відносинами, побудованими за формулою “влада – підпорядкування”, де відсутня юридична рівність сторін, що обумовлено пріоритетами державно-управлінської діяльності [1; 10; 18].

В юридичному аспекті зміст відносин влади-підпорядкування означає, що: по-перше, суб'єкт публічного управління на основі наділеної державою компетенції встановлює обов'язкові для виконання об'єктами управління вимоги; по-друге, об'єкт публічного управління зобов'язаний виконувати законні вимоги суб'єкта публічного управління; по-третє, ці відносини не вимагають і не виключають організаційної підпорядкованості, однак рішення суб'єкта публічного управління є в будь-якому передбаченому законом випадку обов'язковим для виконання об'єктом [2].

Сьогодні остання властивість суб'єктно-об'єктних відносин у вчених-юристів викликає дискусію. Оскільки більшість дослідників, прихильників класичного трактування адміністративно-правових відносин [10; 18], акцент роблять на тому, що управління завжди передбачає підпорядкування волі учасників спільної діяльності єдиній волі керуючого. Оскільки одна сторона відносин наділена авторитетом і владою пануючого суб'єкта, при чому влада є засобом вольового регулювання управлінських процесів і поведінки їх учасників. Втім окремі українські адміністративісти [1] вважають, що ці відносини можуть реалізовуватися як на засадах влади і підпорядкування, так і рівності сторін, тобто кожна сторона зобов'язана виконувати конкретні вимоги правової норми; що у таких відносинах важливим є взаємне виконання прав і обов'язків. Тому сьогодні, на їхню думку, більш

актуальною є формула “правомочність – обов’язок – правомочність”, тобто правам одних суб’єктів управління відповідають обов’язки інших, і, навпаки, обов’язки одних відповідають правам інших. Таке трактування суб’єктно-об’єктні відносини пояснює принципи побудови систем державного управління країн з розвинутою демократією, для яких характерними є глибока взаємозалежність держави і суспільства та правова впорядкованість взаємостосунків у всіх сферах життєдіяльності.

Вченими-соціологами [6; 7; 15] така розбіжність у поглядах на визначення поняття суб’єктно-об’єктних відносин пояснюється переважанням різних типів зв’язків, які складаються між окремими особистостями, їх групами, спільнотами, а також у їхньому внутрішньому середовищі у процесі вироблення, ухвалення та реалізації управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стійкої, динамічної та ефективної діяльності керованого суб’єкта. Адже за характером зв’язків взаємостосунки, що складаються між індивідуумами можуть бути відносинами співробітництва, взаємодопомоги, суперництва, конфліктними, субординаційними. Ступінь їх прояву в організації залежить від характеру діяльності та рівня формалізації. Всі ці види відносин виявляються і в діяльності органів державного управління. Втім у процесі функціонування системи управління пріоритетними вважаються соціальні відносини залежності, влади, панування та підпорядкування.

Під залежністю розуміють такий вид соціальних відносин, коли один суб’єкт не здатен виконувати необхідні для його функціонування дії доти, доки інший суб’єкт не реалізує очікувані від нього дії, які сприяють діяльності першого. Відносини залежності виникають у процесі соціальної взаємодії індивідів, суспільної діяльності людей, спрямованої на задоволення своїх потреб. Вони можуть існувати як безпосередньо, так і опосередковано, усвідомлюватись і не усвідомлюватись людьми. Саме процес задоволення потреб людини є тією домінантою, яка зумовлює взаємозалежність індивідів, що, власне, і є основою виникнення та функціонування соціального буття [7].

Відносини залежності виявляються передусім у відносинах влади. У найзагальнішому вигляді владу розглядають як здатність одних людей контролювати дії та поведінку інших за допомогою різного роду засобів – права, авторитету, примушування, волі, переконання [6]. В основі будь-якої соціальної влади лежать три основні складові: сила, авторитет і вплив. У розвитку людства владні відносини пройшли шлях від влади ритуалів, звичаїв і традицій первісного суспільства до влади законів, моральних норм і принципів сучасного суспільного життя, а уявлення про владу трансформувалися від спрощеного розуміння її як прояву волі людини, наділеної певними повноваженнями, до сучасних складних концепцій і теорій (телеологічної, біхевіористської, психологічної, системної, реляціоністської, інструменталістської, структурно-функціональної) [6; 9]. Однак, незважаючи на розмаїття підходів до визначення поняття влади як соціального явища, більшість сучасних дослідників характеризують владу і владні відносини як фундаментальні основи суспільства. Вони виявляються скрізь, де є соціальні об'єднання людей, у всіх сферах суспільного життя – економічній, політичній, духовній, сімейній тощо. Адже на рівні суспільства в цілому за допомогою влади регулюються різноманітні, іноді суперечливі соціальні інтереси суб'єктів, узгоджуються і регламентуються індивідуальні та групові взаємовідносини, унормовується діяльність колективів і відносини в них (громадські організації, спілки, виробничі колективи); упорядковується особисте, приватне життя, функціонування малих соціальних груп [9]. Крім того, соціальні відносини залежності та влади безпосередньо впливають на реалізацію людьми власного соціального потенціалу, соціальної безпеки. Значною мірою вони виявляються в системі соціально-трудова відносин, наприклад, відносин з приводу суспільного розподілу результатів праці та соціальних благ, а також поряд з доходом, освітою і престижем є важливим виміром соціальної стратифікації людини, її соціального статусу [6].

Підпорядкування нерозривно пов'язане з владою, є її парною категорією, зворотною стороною. Його розглядають як найвищу

організаційну чи психологічну залежність одного суб'єкта від іншого як частини від цілого, що характеризує нерівність між індивідуумами, спирається на повагу, авторитет, силу, владу, примус чи закон та потребує безпосереднього керівництва і розпорядництва. Адже здійснення владних повноважень, право ухвалювати обов'язкові для виконання рішення зумовлюють необхідність підкорятися чужій волі, виконувати команди. Тому реальна влада існує тільки завдяки підпорядкуванню, інакше вона є формальною, фіктивною, декларативною [3]. Виділяють такі форми реалізації влади, як владу засновану на примушуванні, винагороді, традиційну, експертну, законну, еталонну [7; 15].

Панування – це відносини, що ґрунтуються на принциповому переважанні сили, яку керуючий використовує для реалізації власної волі, та нав'язує її керованому шляхом необхідності виконання наказів, які останній зобов'язаний неухильно виконувати. Однак ще М. Вебер підкреслював, що для виникнення і довготривалого функціонування системи панування (держави) примусу і застосування сили недостатньо. Вкрай необхідними є наявність певних цінностей і переконань, на яких тримається покірливість керованих. Тому, аналізуючи цю проблему, видатний соціолог виділяв три типи панування: традиційне (базується на вірі підлеглих у його законність, а також характеризується наявністю традиційних норм, на які постійно посилається той, хто здійснює владу); харизматичне (ґрунтується на вірі в те, що носій влади має виняткові, майже магічні здібності, завдяки яким і здійснює таку владу); легальне (передбачає обов'язковість легального визначення і встановлення законів і правил, яких зобов'язані дотримуватися як керуючі, так і керовані) [6; 7]. Саме питома вага прояву кожного з наведених видів відносин визначає форму здійснення влади в державі (політичний режим), форму правління, державного устрою та засоби впливу на людей. Відносини влади, панування та підпорядкування найбільш яскраво виявляються у реалізації політичних та державно-управлінських відносин, що характеризують взаємозв'язки громадянського суспільства і держави [11,

с. 37].

Фахівці у галузі державного управління більш комплексно підходять до виявлення особливостей суб'єктно-об'єктних відносин, враховуючи організаційні, правові, економічні та інформаційні фактори їх виникнення і реалізації. У той же час і у працях провідних науковців, які досліджували питання формування та розвитку відносин у системі державного управління, зустрічаються різні підходи до виділення їх характерних особливостей. Їх узагальнення дозволяє назвати такі: суб'єктивний характер, актуалізація суспільних потреб, соціальна природа, вольовий (владний) характер, організаційний зміст, двосторонність, обумовленість, тривалість дії, правова форма, авторитетність, ефективність, наукова обґрунтованість, системність, комплексність, різноманітність форм соціального зв'язку [11; 13; 20]. Втім лише такі властивості, як двосторонність, обумовленість, тривалість дії, державно-владний характер, правова форма, ієрархічність, організаційна спрямованість та інформаційний зміст найбільш повно розкривають специфіку суб'єктно-об'єктних відносин, що складаються у системі державного управління.

Науковці використовують різні трактування для визначення поняття “суб'єктно-об'єктні відносини”, в яких вони акцентують увагу на розгляді цього виду відносин як:

– явища (взаємостосунки, які складаються між людьми та різноманітними соціальними колективами в процесі здійснення управлінської праці);

– елементів процесу (формується і реалізуються під час виконання сукупності дій для підготовки, ухвалення і здійснення управлінських рішень, функцій та комунікацій);

– меті та засобах здійснення (свідомий цілеспрямований вплив для досягнення результату шляхом підпорядкування);

– сфері застосовування (суспільні відносини у сфері виконавчої влади).

На основі узагальнення і систематизації існуючих точок зору

провідних науковців у галузі державного управління, соціології, адміністративного права можна сформулювати таке *визначення суб'єктно-об'єктних відносин* – це формальні відносини, що характеризують вертикальний розподіл праці, реалізуються у формі прямих і зворотних зв'язків, забезпечують здійснення цілеспрямованого управлінського впливу, обмін адміністративною інформацією між учасниками управлінського процесу та узгодження їх інтересів.

Кожна підсистема державного управління (територіальна, галузева) є унікальним поєднанням елементів та взаємозв'язків між ними. Доведено, що саме у процесі взаємодії суб'єктів та об'єктів управління відбувається реалізація державної влади та складаються механізми управління відповідними сферами й галузями життєдіяльності суспільства. При цьому ефективність та результативність функціонування кожної з них залежить від якості роботи органів влади всіх рівнів. Тому подальші дослідження доцільно спрямувати на виявлення особливостей сучасного стану реалізації суб'єктно-об'єктних відносин у найважливіших сферах життєдіяльності суспільства, обґрунтуванню методичного забезпечення їх формування та розвитку.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право в Україні : [підручник для юридичних вузів і факультетів / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, 2001. – 528 с.
2. Адміністративне право України : [навч. посіб.] : у 2 т. / [В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Галуцька. – Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 320 с.
3. Административное право : [учебник] / Д. Н. Бахрах, Б. В. Россинский, Ю. Н. Стариков. – 3-е изд., пересмотр. и доп. – М. : Норма, 2008. – 816 с.
4. *Афанасьев В. Г.* Научное управление обществом : Опыт системного исследования / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1973. – 390 с.
5. *Бакуменко В. Д.* Суб'єкт-об'єктні відносини в системі державного управління / В. Д. Бакуменко // Енциклопедичний словник з державного управління / [уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – С.684.
6. *Гіденс Е.* Соціологія / Е. Гіденс ; [пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник]. – К. : Знання, 1999. – 564 с.
7. *Граждан В. Д.* Социология управления / В. Д. Граждан. – М. : КноРус, 2008. – 508 с.
8. Державне управління : [навч. посіб.] / [А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко] ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с.

9. Політологія : [навч. посіб.] / [Ф. М. Кирилюк, М. І. Обушний, М. І. Хилько та ін.] ; за ред. Ф. М. Кирилюка. – К. : Здоров'я, 2004. – 776 с.
10. Козлов Ю. М. Научная организация управления и право / Ю. М. Козлов, Е. С. Фролов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 246 с.
11. Нижник Н. Р. Государственно управленческие отношения в демократическом обществе / Н. Р. Нижник. – К. : НАНУ ; Ин-т гос-ва и права, 1995. – 207 с.
12. Малиновський В. Я. Державне управління : [навч. посіб.] / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Вежа, 2004. – 558 с.
13. Мельтюхова Н. М. Державне управління як єдність діяльності та відносин : [монографія] / Н. М. Мельтюхова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – 204 с.
14. Миронова Н. С. Організаційно-правові засади державного управління : опорний конспект лекцій / Н. С. Миронова, В. С. Верлока. – Х. : ХарПІ УАДУ, 2002. – 108 с.
15. Соціологія: терміни, поняття, персоналії : [словник-довідник] / [В. М. Піча, Ю. В. Піча, Н. М. Хома та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі. – К. : Каравела ; Львів: Новий Світ-2000, 2002. – 480 с.
16. Структурно-функціональне забезпечення діяльності територіальних органів влади / [Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Г. С. Одинцова та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – 244 с.
17. Теорія та історія державного управління : [навч. посіб.] / [Н. М. Мельтюхова, Г. С. Одинцова, В. Б. Дзюндзюк та ін.]. – К. : Вид. дім “Професіонал”, 2008. – 288 с.
18. Тихомиров Ю. А. Управление делами общества / Ю. А. Тихомиров. – М. : Мысль, 1984. – 222 с.
19. Управление предприятием в условиях хозрасчета / [АН Украины. Харьк. отд-ние Ин-та экономики] ; отв. ред. Г. С. Одинцова. – К. : Наук. думка, 1992. – 116 с.
20. Хан С. М. Управленческие отношения социализма / С. М. Хан. – М. : Мысль, 1982. – 208 с.

Mihaylenko G.V. The current content of the concept of subject-object relations in government.

The article deals with the essence of the subject-object relations in public administration, analysis approaches to its determination of the position of law, sociology and management, offered a new interpretation with regard to the transformation of relations between the government and society.

Key words: system, subject and object of government, subject-object relationships, power, subordination.

Михайленко Г. В. Современная трактовка содержания понятия субъектно-объектных отношений в системе государственного управления.

Раскрыта сущность субъектно-объектных отношений в системе государственного управления, проанализированы подходы к их определению с позиции права, социологии и управления, предложена их новая трактовка с учетом трансформации отношений между властью и обществом.

Ключевые слова: система, субъект и объект государственного управления, субъектно-объектные отношения, власть, подчинение.